

Hitz batez, nahiz borrokaren tankerari buruz, nahiz gure aberriaren batasunari buruz, ongi adierazten zen abertzaleen batasuna enganio bat zela, esplotatzaile eta menperatuen arteko haustura euskal gizartearen erditik pasatzen delako. Gasteizen, berriz ere, nahiko baketsua izan zen eguna; Irunen, berriz, oso lagun gutxi sartu zen, eta balaz zauritutako lehendabizikoak izan genituen.

1967.ean ETAREN hospea handituz zihoan. Eta kontzentraketa tradizionalak borrokalariak bihurtzen ari ziren: horra hor Urbiakoa; ETak Batasun Egunatzat konbokatu zuen, eta mendialde guzia poliziaz horniturik zegoen, hiri batzutan kontrajartzeak gertatzen ziren bitartean. Urte hontan, PNVk Iruineko Aberri Eguna konbokatu zuen; ETak ez zuen beste batera deitu. Hala eta guztiz ere, polizia ugari etorri zen Iruinera, eta eguna eta atxilotuak gertatu ziren.

ETak eragindako aldakinaren gainean, beste bat agertzen da 1967.ean. Debaluzioa, Matesa eta Carreroren garaia dugu urte hori; tolerantziaren politikari geldialdi bat ematen zaio, eta Gobernamentuak gogortzen ditu bere jarrerak. Horregatik, 1968.eko Aberri Egunak, Donostiakoak hain zuzen, ETA eta polizia ditu protagonista nagusitzat: borroka eta garrasi eguna da, Maiatzaren lehenengo bezalaxe. Berehala, ETAREN aurkako "guerra caliente" hasten da; polizia, tortura, ugaritzen dira.

Etxebarrieta erahiltzen dute, Estado de excepción ezartzen digute, eta berriz ere deportazio eta torturak hasten dira, masa abertzaleen erantzuna gogortzen den bitartean.

Garaia, ba, kontzentrapen baketsurik egiteko egokia ez zela jabeturik, PNVk ez du beste Aberri Eguna masiborik konbokatzen. 1969.ean ezer ez da egun hontan pasatzen; baina urte honen laburpena ikaragarria dugu... 5 hil, heriotz-kondena bat, 1953 atxilotu, 300 herbesteratu, 781 espetxe-urte, eta multazko 7.439.000 peseta. Edozein kontzentrapen debekatua gertatzen da, borroka egun bat bihurtzen da. Gauzak hola direla eta, adios PNVAREN konbokaketei! Berriz etxean, familiaren bero ixilean, aitaren aurpegi grabea ikusiz, "hospatu" behar ko genuke Aberri Eguna, demokrazia eramankor bat berriz ageri arte: hona hemen PNVk nahi zuena. Eta 1974.ean, Leizaola bakar-bakarrik, txapelaz jantzirik, Gernikara etorriko zaigu Aberri Eguna hospatzearen.

Orain, sasidekraziaz jantzirik, Aberri Eguna baketsu, motel, ahul, txatxo eta putrusak hospatzeko prest ditugu kapitalismoaren jarraipena onhartzen duten indar gehienak. Baina guk, jakin, ongi ba dakigu hau ez zela gure Aberri Eguna borrokatzailea izango. Inundik ez.

Beltza

ABERRI EGUNAREN ESANGURAZ: ABERRI, NAZIO.

Hau ere bai zen Aberri Eguna.

"Egunak" asko dagoz, holakoak: Lanarena, Bakearena, Aitarena eta Amarena. Eta Aberriarena, Aberri Eguna. Holako "egun" guztiek hartu ohi dizute itxura berdintsua: sentidurik izan dezakete; edo, oso erraz, ridikuluak izan litezke, ideologiaren karnabal bat edo dendariaren negozioa.

Aberriaren egunak edo festak, Estatu guztiek daukate eta festa egun ofizialak izaten dira egunok. Alegia: lehenengo, festa egunak izaten dira: guk, ordea, ez daukagu batera arrazoirik, gure Aberri Eguna festa bihurtarazte-

ko; gure Aberria borrokan dabil eta Aberri Eguna ez da borrokaren parte besterik, nahitaez. Eta, bigarren, ofizialak izaten dira festaok. Hortik etor daiteke beste arrisku bat Aberri Egunarentzat: Botereak, eta borroka abertzalea "asimilatu" nahi luketen beste Botereak (Alderdi, etab.), Aberri Eguna ofizialdu besterik ez bait dute nahiko. Orduan, Botereak antolatzen duen festa bat besterik ez litzateke izango. Erromeria bat. "Eta baldin gatza gezat baddadi, zertzaz gazituren da? Ezta gehiagorik deusgai, kanporat irazitako eta gizonenez ohoindikatu izateko baizen"

Baina esaten genuena: Estatu guztietan dagoz Aberri Egunak. Adibidez, Espainian, maiatzaren bigarrena. "Independentziaren egun" horretan, esan ohi zaigunez, espainolak, okupatzaile frantzesaren aurka altxatu ziren eta aberria askatu zuten.

MAIATZAREN 2. gna. ESPAINIAN.

Bistan dago: ikuspegi abertzale batetatik bakarrik esan daiteke, frantzesak okupatzaile zirela, egun, ohituraren poderioan, ebidente iruditzen bazaigu ere, halaxe zela. Frantzesak ez ziren 1808-ean Espainiaren okupatzaileago, karlistada ondorenean espainolak Euskadiren baino. Euskadin espainol okupazioaren aldeko "progresistak" zeuden bezalaxe, Espainian ez ziren falta frantzes okupazioaren aldeko "progresistak".

Eta Euskadin hainbeste nahasketa sortu duen hauzi horretara sartuz, hauxe gogoratuko dugu: Espainian ere bazeuden klaseak. Hain zuzen Espainiako klase nagusiak arras atzerakoiak ziren, izpiritu "abertzalea" frantzesen kontra suztatu zutenak eta borroka abertzaleak beren pribilejioetan gordetzen zituenak: noblezia eta Eliza. Progresistak, h.d., gizarte feudal ustela, Inkisizioa, klerikailaren inperioa, desegitera zetozenak eta liberalismoa, askatasuna zerkartzatenak, frantzesak ziren eta "afrantzesatuak". Fronteak eskema simple klasiko haren arabera partitzeko: erreazionari zirenak, Espainiako Errege familia lerdoa, klero ahalguztiduna, noblezia alferra eta militar kasta zahar endakatuak, ziren: h. d. "espainol aberria"; eta progresista, Napoleonen tropak eta afrantzesatuak ziren okupazioa.

ESPAINOL HERRIAK DEFENDATU ZUEN ABERRIAZ.

Logiko izanez, alegia, euskaldun abertzaleoi sarri aplikatu izan zaizkigun kriterio eta erizpideekin logiko izanez, espainol abertzaleok ez zirela erreazionari desgraziatu batzu besterik, esan beharko genuke. Eta Goyaren 2 de mayo koadro aurrean, afusilatzaileek merezi beharko lukete gure sinpatia; besoak zabaltzen eta afusilatuta hiltzen diren beste beldur fantasma tragiko haik, ordea, klase nagusi erreazionarien morroin zoro direla, esan beharko genuke: beren klase zapalduari traidore zaizkiola, zapaltzaileen interesak defendatzen zituztela, etab., etab., ondo dakizun erroario guztia.

Maiatzaren 2.gna Aberri/klase eskema simple (eta sinplista) harekin esplikatzekotan, hortakoz, Mostolesko Alkate eta Agustina Aragoeko eta Geronako setio eta beste denak ahaztu, Goyaren pinturak ere ahaztu, gerrilerak eta gerrilak ahaztu eta ahaztu herriaren borroka zaila, eta hauxe esan beharko genuke simple eta garbi: espainol klase nagusi zapaltzaile, erreazionariak —nobleziak eta Elizak— beren pribilejioak mehatxatuta ikusi zituzten, eta herria zakur-aisatu zuten frantzesen kontra; eta, herria, bere zapaltzaile egiazkoak zeintzu ziren ahazturik, gerra ikaragarri batetan kiskali zen, bere zapaltzaileen pribilejioak defendatzearen. Horixe

ospatzeko besterik ez litza-teke maiatzaren 2. gna, Espainiako "Independentziaren eguna"...

Hori dena, izan ere, eskema horren aplikagarritasuna alegia, askoz ere nabarmenago ikusten bait da 1808-ko Espainian, euskal abertzaletasunaren historiako ezain momentutan baino: 1900, 1931, 1936 ala Burgosko Hauzi eta Txiki eta Otaegiren afusilamendu... ala gaur, aurreten.

BI KASU, BI NEURRI MODU.

Kasualitate batez bezala, denek dakite, maiatzaren 2.gna ez dagoela horren sinpleki juzkatzerik... "Gauzak ez dira hain sinpleak", esango dizu jakintsuak. Baina askok uste du, euskal abertzaletasuna justu horrexen sinpleki juzkatzeko eskubiderik daukala eta horrexen sinpleki juzkatu behar dela: hain sinpleak dira beti gauzak, jakintsua zapaltzailearen eta okupatzailearen alderdian egonez gero.

ASKATASUNAREN BORROKA, ALA PROGRESOAREN BORROKA?

Eskema horietan "progreso" esan ohi zaionak, ez du askatasunarekin koinziditzen: askatasunaren defentsariak sarri behar izan du borrokatu eta behar izan du askatasunagatik borrokan hil, hain zuzen "progresistaren" kontra: h. d., boteretsuenaren kontra (boteretsue-

Hau ere bai da Aberri Eguna

na izan ohi bait da "progresistena").

Naziobarneko borroken mailan balio duten eskemek, izan ere, ez dute horrenbeste balio komunitateen arteko gorabeherak esplikatzen. Komunitate batek bestea zapaltzen duenean, nazio batek bestea adibidez, sekula ez da ahulena eta atzeratuena izaten, bortitza eta aurretatua zapaltzen dizuna. Bere askatasuna defendatu beharrean, atzeratuena eta ttipiena kausitzen da beti. Beraz, nazioen arteko harremanetan, askatasun borroka, beti edo ia beti da atzeratuen borroka, "progresisten" kontra.

ASKATASUN BORROKA

Bere lege orijinalak ditu askatasun borrokak, progreso historikoaren edo, beste legetara erreduzitza ez dagoenak; edozeintsu kondiziotan, eta franko autonomuki, beren balioa historian zehar erakusten dutenak. Askatasuna bere baliogo bat eta helburu bat den moduan edozein kondiziotan. Askatasuna bera da helburu; ez instrumentu soil, beste helbururen baten zerbitzutarako. Horregatik, historian zehar, behin eta berriro, komunitate orok, sakrifi-

zio guztien gaintik eta nuntismoraino, suizidio-raino, defendatzen du bere askatasuna.

Alde honetatik, bada, askatasun borrokak, hein batetan, irrazionala dirudi; arrazoizkotasuna, ihardue-
ra baten zertarakoa esplikatzea baldin bada behintzat: alegia, askatasuna zerbaitetarako bide eta medio dela; utilitatea, instrumentalitatea.

Jakina, askatasuna, bere utilitatea ere bada, bere instrumentalitatea: gure diruak hobeto administratzeko, gizartea zuzenago antolatzeke, geuk derizkiogun legeak egiteko, nahi dugu askatasuna. Baina askatasuna bera, hori dena baino gehiago da. Zerbaitetarako biderik baino gehiago da. Helburu. Eta administralgo, politika edo legeria hobek, berak dira askatasunerako instrumentu, ez alderantziz.

Herri guztiek, bada, eta komunitate guztiek, kosta ala kosta defendatzen dizute bere askatasuna. Normala hori da. Beraz, Aberri Egunak zein sentido duen ere, askatasun borrokak argitzen du. Aberri Egunaren ospakuntza elkar daiteke xede eta eslogan konkretu, mugatu batzuekin (Autonomia, Amnestia, etab.), momen-

tuko helburu inmediateen arabera; baina ez dirudi egoki, Aberri Eguna helburu horietarako instrumentu bihurtzea eta horretara mugatzea: aitzitik, Aberri Egunaren sentido orokorraren barruan dago egin-kizun horien sentidoa, zatikazkoa. Basoak arbola ikustea eragozten duenean, Aberri Egun "hutsa", folklore eta festa bihurtzen da; baina arbolak, momentuko esloganak eta borrokak, basoa ezkututzen badi, Aberri Egunak utzi egingo du Aberri Egun izatea, demostrazio tradizional haundi samar batetarako egun seinalea bilakatzeke, urtero xede diferentez. Eslogan politiko, sozial, bakoitzak, Aberri Egunaren eta askatasun borroka nazionalaren sentido orokorrak koordinatuta joan beharko du.

ENGELSEN GUTUNA PABLO IGLESIASI.

Engelsek ondo ezagutzen zuen, nola, guztiaren gaintik, nazioak bere askatasuna behar duen eta zaintzen duen. 1893-ko apirilean P. Iglesiasi egindako gutun batetan honela mintzo da maiatzaren 2.gnaz:

"Alde batetik eraso-tzaile arrotza, bestetik Madrillgo herria... Espainol herriak, erasoaldi arrotza eta Napoleonen tirania borrokatzeke, Frantziako iraultza ere borrokatu beharra izan zuen; eta bere independentzia berriro eskuratzeko, behartuta aurkitu zen espainol herria, Fernando VII fanatiku ergelaren despotismoa berriro

eraikitzea, haren sostengak noblezia eta apezak bait ziren".

Eta hori ez da Espainian bakarrik gertatu: "Gauza berbera Italian, Alemanian, eta Frantzia bertan ere: beren buruak, erreparorik batere ipini gabe, erreazio monarkiko feudalari entregatuz bakarrik, lortu ahal izan dute bi herriok askatasuna, Napoleonen uztarpetik".

1870-ean Frantziak Alemaniari eraso zioenean, Marxek eta Engelsek, proletalgo alemanaren "lehenengo obligazioa", beren familia goseak eta beste problemak atzera utzi, eta "aberria defendatzea" zela, proklamatu zuten... "Esistentzia nazionala berritzeko borrokak beste oro bazterraziko du" (Engelsek Marxi). Poloniar sozialistek "beren programaren buru-buruan nazio askatasunerako borroka" ipini behar dutela, insistitzen du Engelsek (1882).

Engelsek geroz eta gehiago azpimarkatzen du, Engels zaharrak batez ere, askatasun nazionalaren inportantzia: "Historikoki inposible da herri haundi batentzat, bere baitako beste hauzirik seriozki eztabaidatu ere egin ahal izatea, askatasun nazionala falta zaion artean", idazten zion Kautskyri.

(Gauza jakina da, Engelsek berak, berjabetasunaren inportantzia "nazio haundietara" mugatzen zuela; baina, orobat jakina, mugadura harek apreziazio oker batetan oin hartzen

Hau ere bai da Aberri Eguna

zuela: herri ttipiak ez zire-
la bizirik irtetzeko gauza
izango iraultza industrialaren
nahasmenduetatik, iru-
ditzen bait zitzaion).

ABERRI EGUNA, EUSKAL NAZIOAREN EGUNA.

Sabin Aranari, bere
anaia Luisek ireki zizkiola
begiak, kontatzen da. Biak
estudiante ziren denboran,
goiz batez, elkarrizketa
luze batetan etxeko bara-
tzean, bere anaia zaharra-
goak erakutsi zion Sabini,

Bizkaia ez dela Espainia
("me sacó de las tinieblas
extranjeras", aitortuko
du liturgikoki Sabinekin be-
rak Larrazabalgo Diskur-
tsuan): "tantas pruebas
históricas y políticas me
presentó él para convencerme
de que Bizcaya no era España...
que mi mente... entró en la fase
de la duda y concluí prometiéndole
estudiar con ánimo sereno la historia
de Bizcaya y adherirme firmemente
a la verdad".

Eta goiz argi hori,
1882-ko Bazko Igande

Hau ere bai Aberri Eguna da.

goiza zen. Alegia, Engelsek
Kautskyri, "historikoki in-
posible da herri haundi ba-
tentzat, bere baitako beste
hauzirik seriozki eztabaida-
tu ere egin ahal izatea,
askatasun nazionala falta
zaion artean", idazten zion
hurte hura.

"Bendito el día en
que conocí a mi Patria!",
hunkitzen zen Sabin Ara-
na. Eta goiz —Bizkunde
edo errebelazio goiz— ha-
ren oroigarri ospatzen da
gero Aberri Eguna Bazko
Igandez.

Baina berrogei eta
hamar urte geroago baka-
rrik hasi zen euskal herria
Aberri Eguna ospatzen:
hau da, Aberria ezagutu
izana ospatzen. Ez bait da
hori ahaztu behar: alegia,
euskal herria, polliki-polli-
ki heldu dela, Kalbario
mendi luze baten buruan,
Aberria ezagutzera. Bazko
Igandera.

Aberri Egunaren senti-
tidoa lehen-lehenengotik
eta hasiera-hasieratik dago
garbi: euskal nazioaren
eguna da (Aranak berak
"arraz" esango zukeen,
noski). Euskal Herriaren
askatasun borrokan, bira-
keta radikal bat eman du
Arana Goirik: ordura arte
foralismoan oinarritzen
zen, orain nazio konzep-
tuan. XIX.gn mendeko
euskal askatasunaren bo-
rrokariak (Zumalakarregi,
Santa Kruz Apaiza), for-
listak izan dira; Aranaz ge-
ro "nazionalistak" gara,
"abertzaleak": alegia, gure
askatasuna, noizpait Foru-
rik edo izan genuelako ez,
baino nazio bat garelako,
esijitzen dugu, eta ez dugu

esijitzen, mundu honetan
edozein naziori aitortzen
zaiona besterik. Gure Fo-
ruak gureak direla, eta Fo-
ruak erreklamatzeko zituen
foralistak; baina orain,
Euskal Herria, lehenago se-
kula Foru berezirik izan ez
balu ere, nazio bat dela eta
nazio bezala ezagutu dadi-
la, esijitzen dugu. Lehen-
ago sekula nazio konzien-
tziarik izan ez balu ere,
orain baduela, eta nazio
den eta nazio sentitzen de-
naren eskubideak esijitzen
ditugu: bere buruaren jabe
izateko eskubidea, h.d.,
berjabetasuna, h.d., inde-
pendentzia, h.d., Euskadi
askatua.

Aberria, euskal na-
zioa, ez da Bidasoan buka-
tzen; ez da Etxegarateko
bizkar portuan ere buka-
tzen. Eta ez da hamasei
euskal deitura garbirekin
hasten. Aberri burutaera
aldatu egin da Aranaz ge-
ro. Gelditu dena, da, aska-
tasun borroka, Foruen
itzulpenarena ez, baino na-
zio berjabetasunarena dela.
Independentziarena. "Eus-
kaldunaren aberria Euska-
di da". Zoritxarrez, harako
bestea ere gehiegi gelditzen
da oraindik: "la desgracia
más grande del bizkaino es
el no conocer a su Patria".
Patria, ab-herri da; herri,
hain zuzen. Ez, lau muga
zoro. Ez, holako edo hala-
ko instituzgoren batzuk,
haien nagusia baino: he-
rria. Eta askoz gutiago,
kasta pribilejiatu, edo
jauntxo, edo burges ttipi
ala haundirik: baina herria,
eta herria bere buruaren
—Euskadiren— jaun eta
jabe.

Joxe Azurmendi